

A Régiók Bizottsága véleménye – Megfizethető energia mindenki számára

(2014/C 174/04)

Előadó	Christian ILLEDITS (PES/AT), a burgenlandi tartományi parlament képviselője
Referenciaszöveg	A Tanács görög elnökségének 2013. november 4-én kelt levele

I. POLITIKAI AJÁNLÁSOK

A RÉGIÓK BIZOTTSÁGA

1. megállapítja, hogy az energiaszegénység már ma is az európai lakosság széles rétegeit érinti, és hangsúlyozza, hogy rövid, közép-, és hosszú távon ható intézkedésekre van szükség az energiaszegénység megfékezéséhez és csökkentéséhez, mivel az közvetlenül kihat a közegészségre és az emberek életminőségére;
 2. utal arra, hogy egyre szélesebbre nyílik az olló az energiaárak emelkedése és a jövedelmek növekedése között, és hangsúlyozza, hogy ez annak a veszélyét hordozza magában, hogy az energiaszegénység folyamatosan terjedni fog, mégpedig az EU valamennyi tagállamában;
 3. ezért olyan intézkedéseket sürget, amelyek nemcsak rövid távú (pl. azonnali segítség rendkívüli helyzetekben), hanem közép- és hosszú távú célokat is követnek, mint például energiahatékonysági és -takarékosági intézkedések, a fenntartható energiarendszerekre való átállás, a helyben használt megújuló energia helyi szintű előállítás, a helyváltoztatási szükségletek optimalizálása stb.;
 4. megállapítja, hogy az uniós vitákban az energiaszegénységet gyakran a „fűtési szegénység” szűkebb értelmű fogalmára korlátozzák, jóllehet az energiaszegénység valójában átfogóbb kategória, hiszen a társadalmi részvételhez szükséges kommunikáció, mobilitás és higiénia energiaszükségletének is megfizethetőnek kell maradnia. A családokat és háztartásokat a csökkenő jövedelmek mellett dráguló energiaszámlák sújtják, ami ahhoz vezet, hogy a polgárok vagy nem tudják lakásaikat megfelelő mértékben fűteni, illetve gyengébb minőségű, gyakran az egészséget vagy a környezetet károsító energiaforrások használatára térnek át, vagy pedig eladósodni kényszerülnek, és csökkennek helyváltoztatási lehetőségeik;
 5. úgy véli, hogy az energiaszegénységet a tágabb értelemben vett szegénység egyik vetületének kellene tekinteni, és megoldását mindenekelőtt a nemzeti és európai foglalkoztatás-, szociál- és versenyképességi politika, illetve regionális fejlesztési és kohéziós politika oldaláról kellene megközelíteni, valamint az uniós szinttel egyeztetve, megfelelő intézkedéseket kellene előirányozni. Mivel azonban az EU az energia terén a tagállamokkal megosztott hatáskörrel rendelkezik, és más olyan területeken (egységes piac, éghajlatváltozás stb.) is hoz szakpolitikai intézkedéseket, amelyek befolyásolják az energiaárakat és az energiához való hozzáférést, amellett is sok érv szól, hogy az energiaszegénységet az energiapolitika keretében kezeljük.
- A megfizethető energiaellátás garantálása érdekében az EU-nak kielégítő kínálatot kell biztosítania az energiapiacra, gátolnia kell a monopóliumhelyzetek kialakítását és az azokkal való visszaélést, és gondoskodnia kell arról, hogy a fenntartható energiaellátásra való átállás szakpolitikai eszközei költséghatékonyak legyenek; hangsúlyozza, hogy a hatékony uniós energia- és környezetvédelmi politikának teljesen összeegyeztethetőnek kell lennie egy határozott iparpolitikával és az európai vállalatok nemzetközi versenyképességével;
6. úgy véli ezért, hogy szükség van az energiaszegénység fogalmának európai szintű meghatározására, egyrészt a probléma politikai szintű elismerésének előmozdítása érdekében, másrészt pedig az energiaszegénység elleni intézkedésekkel összefüggő jogbiztonság garantálásához; a tagállamok és régiók különféle körülményeire való tekintettel e definíciónak rugalmasnak kell lennie annak érdekében, hogy az EU egyes térségeinek különböző energetikai rendszerei, jövedelmi szintjei és társadalmi struktúrái esetében is alkalmazható legyen;
 7. a fentiek ismeretében megvitásra azt javasolja, hogy vezessék be az energiaszegénység mennyiségi definícióját, amelyet például úgy lehetne meghatározni, hogy egy egységes uniós felső határt állapítanak meg a háztartások jövedelmének energiára fordított részét illetően; a fenti definícióba be lehetne még venni olyan kritériumokat, mint például „a megfelelő energiaszolgáltatásokhoz való hozzáférés joga”, vagy pedig a „tisztas lakhatáshoz” szükséges küszöbérték;

8. megállapítja, hogy az Európai Bizottság eddig az Európai Parlament, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság és egyéb érdekcsoportok nyomása ellenére sem kezelte az energiaszegénységet fontos politikai kihívásként;

9. kiemeli, hogy az energiaszegénységhez vezető közvetlen kockázati tényezőket egyrészt az alacsony jövedelem és az alacsony fokú szociális védelem (különösen az új tagállamokban) jelentik, másrészt pedig ilyen tényezők (többek között a dél-európai tagállamokban) takarékosági intézkedések nyomán jöhetnek létre. Egy másik, az energiaszegénységet növelő közvetett kockázati tényezőt abban látunk, hogy az energiaárak átlagosan nagyobb mértékben nőnek, mint a háztartások jövedelme, és így az energiaszegénység egyre szélesebb rétegeket sújt;

10. ezért azt kéri az EU-tól, hogy sürgősen hozzon olyan intézkedéseket, amelyek – elsősorban a konvergenciaregiókban – támogatják a leginkább védelemre szoruló gazdaságokat az erősen emelkedő energiaárakkal és a számos társadalmi csoportnál csekély mértékben emelkedő, stagnáló vagy akár csökkenő jövedelmekkel kapcsolatban felmerülő nehézségek leküzdésében;

11. ennek kapcsán az EU belső energiapiacának kiteljesítésére hív fel, amely a biztonságos és fenntartható energiaellátást célozza, az árakat a lehető legalacsonyabb szinten tartva; több beruházás szükséges az elosztóhálózatokba, az átviteli infrastruktúrába, az összeköttetésekbe és az intelligens hálózatok fejlesztésébe;

12. megállapítja, hogy ebben az összefüggésben a megújuló energiahordozók lehető legnagyobb költséghatékonyságú fejlesztésére és forgalmazására van szükség. A megújuló energiákra vonatkozó kötelező érvényű kvóták esetében az energiaszolgáltatóknak döntési szabadságot kellene biztosítani abban a tekintetben, hogy milyen módon fektetik be forrásaikat a szél- és napenergiába, illetve a biomasszába vagy egyéb erőforrásokba. A kommunális szolgáltatóvállalatoknak tehát meg kell adni azt a lehetőséget, hogy saját belátásuk szerint a legköltséghatékonyabb megoldást választhassák tiszta energiájuk tekintetében. A szövetkezetek vagy hasonló szervezeti formák megújuló energia előállítására vagy az energiahatékonyság javítása céljából történő alapítása például jó lehetőség arra, hogy a fogyasztó igényeit helyezték előtérbe;

13. úgy véli, fontos, hogy az uniós strukturális alapok eszközeivel finanszírozott, energiaügyileg releváns jövőbeli támogatások elsősorban a fosszilis és nukleáris tüzelőanyagok használatának csökkentését célzó projektekre és az egyéb energiahordozókra való átállás elősegítésére, valamint az energiaszegénység felszámolására irányuljanak, és arra kéri az Európai Bizottságot, hogy tartsa szem előtt e célokat a kapcsolódó programok kidolgozásakor;

14. ezért egy olyan politikát szorgalmaz, amely az energiahatékonyság javítása, valamint az energiaellátás decentralizált energiaforrásokra való átállítása révén hozzájárul az energiaköltségek csökkentéséhez;

15. a strukturális források elosztásának tervezésekor a háztartások mellett a legkiszolgáltatóbb helyzetű fogyasztói csoportokat is figyelembe kell venni;

Az éghajlat-politikai és szociális kihívásokkal közösen kell szembenézni a fosszilis energiahordozók további támogatása helyett

16. felhívja a figyelmet arra, hogy a megfizethető energia kérdésköre az éghajlatra gyakorolt hatástól függetlenül világszerte egyre inkább új politikai prioritássá válik. Úgy tűnhet, hogy a megújuló energiák fejlesztéséhez szükséges pénzügyi eszközök és a megfizethető energia iránti igény ellentétben állnak egymással;

17. azonban utal arra, hogy a fosszilis tüzelőanyagok és a nukleáris energia társadalmi és ökológiai (kísérő) költségei messze felülmúlják az energiával kapcsolatos összes többi költséget. Ezek a költségek azonban nagyrészt nem a piacokon és az árakban csapódnak le;

18. utal arra, hogy a különféle megújuló energiaforrásokat egymással összekapcsoló, intelligens elosztórendszerek számos előnye, a megújuló energiák keresleti oldalról történő irányítása, valamint az energiahatékonyságba való beruházások európai és tagállami szinten, politikai oldalról eddig még nem kaptak kellő figyelmet;

19. hangsúlyozza, hogy nincs ok arra, hogy az energiaszegénység által sújtott polgárokat kijátsszuk más fogyasztók ellen. Nincs áthidalhatatlan ellentét a megújuló energiaforrások támogatása és az energiaszegénység elleni küzdelem között, épp ellenkezőleg, a két intézkedéstípus kiegészíti egymást;

20. tudomásul veszi az Európai Bizottság által az EU-beli energiaárakat befolyásoló tényezők kapcsán ismertetett szempontokat, és megállapítja, hogy számos tényező okolható az energia megfizethetőségének problémájáért. Mindenesetre megállapítható, hogy az energiahatékonyságba és a megújuló energiába történő helyi és regionális szintű beruházások munkahelyeket teremthetnek, és legalábbis középtávon csökkenthetik az energiaszegénységet is;

Az energiaszegénység elterjedtsége

21. aggodalommal állapítja meg, hogy az EU-ban a háztartási és ipari áram ára 2005 és 2011 között átlagosan 29%-kal emelkedett. Ugyanebben az időszakban a villamosenergia-árak az Egyesült Államokban csak 5%-kal, míg Japánban csupán 1%-kal emelkedtek. Megjegyzi, hogy ugyanebben az időszakban a kőolaj hordónkénti ára megkétszereződött a nemzetközi piacokon, valamint 2001 és 2011 között megnégyszereződött;

22. hangsúlyozni szeretné, hogy az energiaszegénység különösen az új tagállamokat és a válság által sújtott dél-európai országokat fenyegeti egyre nagyobb mértékben. A jövedelmek növekedése és az energiaárak drágulása között szélesebbre nyílt olló, az általánosan növekvő szegénység, valamint a gyorsan leromló épületállomány és energiai infrastruktúra energiahatékonyságának javítását célzó intézkedések kezdeti hiánya miatt az energiaszegénység problémája elérte a lakosság széles rétegeit;

23. ebben az összefüggésben rámutat arra, hogy Európában 50 és 125 millió közé tehető azoknak a száma, akiket energiaszegénység sújt. Bulgáriában, Portugáliában, Litvániában, Romániában, Cipruson, Lettországon és Máltán már a lakosság 30%-a nyilatkozott úgy, hogy nem képes lakását megfelelően fűteni, és aránytalanul magas energiaszámlák befizetésére kényszerül. Időközben a lakosság 20%-a küszködik hasonló problémákkal Görögországban, Lengyelországban, Olaszországban, Magyarországon és Spanyolországban. A (jövedelmek alakulásához képest) erősen dráguló energiaárak miatt félő, hogy az energiaszegénység a lakosság további rétegeire is áttérjed majd, mégpedig az Európai Unió valamennyi tagállamában;

24. ezért egyetért azzal, hogy az energiaszegénység az anyagi nélkülözés egyik olyan mutatója, amely a jövedelmekkel, társadalmi beilleszkedéssel és életkörülményekkel kapcsolatos felmérések keretében, például olyan kérdések segítségével, mint „Meg tudja engedni magának, hogy szükség esetén kellő mértékben befűtse lakását?“, valamint „Képes-e biztosítani helyváltoztatási szükségleteit?“, megfelelően mérhető (Eurostat, 2012);

25. üdvözli tehát, hogy a villamos energia, illetve a földgáz belső piacára vonatkozó közös szabályokról szóló európai parlamenti és tanácsi 2009/72/EK és 2009/73/EK irányelvekben a tagállamokat többek között arra szólítják fel, hogy határozzák meg a „védelemre szoruló fogyasztók” fogalmát. Annak érdekében, hogy az energiaszegénység helyzetét Európában a lehető legjobban fel lehessen mérni, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) is javasolta, hogy az energiaszegénység fogalmát az egész EU-ban egységesen határozzák meg, és harmonizálják a meglévő statisztikákat;

26. azzal a megállapítással is egyetért, hogy az energiaszegénység által érintett háztartások száma növekedhet, és azt javasolja, hogy a tagállamokat ösztönözzék arra, hogy tegyenek eleget a „védelemre szoruló fogyasztók” meghatározásához kapcsolódó kötelezettségüknek;

A helyi és regionális szint bevonása

27. emlékeztet arra, hogy a helyi és regionális önkormányzatok szerepe többek között abban is áll, hogy a helyi lakosoknak elfogulatlan tanácsokat adjanak azzal kapcsolatban, hogy miként lehetne javítani házaik és lakásaik energiahatékonyságát. Ez az intézkedés elősegíti a munkahelyteremtést az építőiparhoz kapcsolódó ágazatokban azáltal, hogy a meglévő épületpark energetikai rehabilitációját szem előtt tartva átalakítják tevékenységüket, csökkentve ezzel az energiaszegénység szintjét, minimalizálva a szén-dioxid-kibocsátást és támogatva a technológiai innovációt;

28. tisztában van azzal, hogy azokra a jelentős társadalmi és földrajzi különbségekre való tekintettel, amelyek az energiaszegénységet illetően megfigyelhetők az EU-ban, az intézkedéseket adott esetben leghelyesebb a helyi szinten végrehajtani;

29. felhívja a figyelmet arra, hogy az energiaszegénység kockázatának regionális szintű vizsgálata sokkal tanulságosabb képet nyújt a társadalmi egyenlőtlenségekről Európában, mint a nemzeti szintű vizsgálatok. Vásárlóerő-paritáson (PPS) mérve, azaz figyelembe véve a különböző árszinteket, a bolgárok például átlagosan 17,07 PPS-t fizetnek 100 kWh villamos energiáért, míg a britek csak 15,37 PPS-t. A dél és észak, illetve kelet és nyugat közötti szakadék az Európai Unióban már a 2005-ös válság előtt is létezett, azóta azonban tovább mélyült;

30. hangsúlyozza, hogy a lakások és házak energiahatékonyságának javítására irányuló támogatás ezért mind általában a szegénység felszámolása, mind pedig az éghajlatváltozás elleni küzdelem szempontjából alapvető jelentőségű. Az energiahatékony lakásokkal és házakkal rendelkező háztartások ezenfelül jobban fel lennének vértelve az energiaárak jövőbeli emelkedésével szemben is;

31. úgy véli, hogy az uniós intézmények megfelelő segítségével helyi és regionális szintű tájékoztató és figyelemfelkeltő kampányokra van szükség, hogy az emberekben rögzüljenek az energiamegtakarítást elősegítő szokások;

32. felhívja a figyelmet a helyváltoztatáshoz szükséges energia költségének hatására, amely szintén az energiaszegénység egyik tényezője, és amelynek hosszú távon egy olyan területkezelési politikához kellene vezetnie, amelynek célja a helyváltoztatási igények csökkentése, illetve lehetőség szerint kevésbé energiaigényes helyváltoztatási módok rendelkezésre bocsátása;

Egyértelműbb fogyasztói szemlélet az energiapolitika megvalósításában

33. ezért arra kéri az EU-t, hogy szálljon síkra mellett, hogy az olyan piacialapú kezdeményezéseket, amelyek magukban hordozzák a védelemre szoruló energiafogyasztók kizsákmányolásának veszélyét, minden esetben kísérjék helyi, regionális és nemzeti szintű szociálpolitikai intézkedések, amelyek segítségével az energiatermelőtől az energia-végfelhasználóig terjedő értékteremtési lánc mentén a lehető legalacsonyabbra szoríthatók az adók, díjak és illetékek, és így az energia ára is;

34. arra szólít fel, hogy a fogyasztót ezenfelül ne terheljék indokolatlanul magas árakkal, pl. a megújuló energiákhoz való megemelt hozzájárulási díjon keresztül, mivel gyakran egyáltalán nem táplálnak be a hálózatba megújuló energiát. Hasonlóképpen nem a fogyasztókkal kellene megfizettetni azokat az elmaradt profitokat, amelyeket az energiaigényes ágazatok többek között amiatt nem realizálnak, mivel a hálózati infrastruktúra védelme érdekében vissza kell fogniuk a termelést;

Azt a követelményt, hogy a védelemre szoruló fogyasztókat ne zárják ki az energiaellátásból, a következő intézkedéseknek kellene kísérniük:

35. ezért javasolja, hogy hajtsanak végre az épületek energiahatékonyságának javítását célzó programokat a védelemre szoruló fogyasztók számára az energiaköltségek terheinek tartós csökkentése érdekében (pl. a távfűtési rendszerek fűtéstechnikájának, illetve minden más fűtési energiát termelő vagy transzformáló rendszernek a korszerűsítését vagy az épületek szigetelésének javítását finanszírozó tervek kidolgozásával). Ezeket a programokat egyidejűleg össze kellene kapcsolni az elsősorban a saját fogyasztást kielégítő energiatermelést szolgáló berendezések támogatásával (meleg víz előállítása napenergiát hasznosító, termikus berendezések segítségével, villamos energia előállítása kisméretű fotovoltaiikus berendezések segítségével). Az energiaszükséglet csökkentése mellett ez lehetővé tenné megújuló energia előállítását is, ami csökkenti a – legtöbbször importált – fosszilis energiafordozóktól való függést;

36. szorgalmazza, hogy sürgősen hajtsanak végre energiaügyi tanácsadást segítő programokat, illetve olyan programokat, amelyek pénzügyi értelemben kevés ráfordítással járó energiahatékonysági intézkedéseket támogatnak (a magatartás megváltoztatása, energiahatékony berendezések alkalmazása vagy az ablakok és ajtók szigetelése), ugyanakkor jó eredményeket érnek el, valamint gondoskodjanak specifikus segítségnyújtásról az energiaszegénységben élő háztartások számára;

37. hangsúlyozza, célul kell kitűzni, hogy a saját, egyéni, kollektív vagy térségi szintű energiatermelést szolgáló berendezések által előállított megújuló energiához való hozzáférés egyszerűbb és olcsóbb legyen az importált energiáknál. Olyan általános jogi keretre van szükség, melynek révén biztosítva van egy térség lakosai által kezdeményezett és megvalósított energiatermelő helyi hasznosítása és működéséből a lakosság profitálása;

38. sürgeti az energiaszegénységben élő háztartások (amelyek jövedelmük több mint 10%-át fordítják áramra és fűtésre) szociális támogatását, melyet azonban össze kellene kapcsolni az energiahatékonyság javításával;

39. további támogató intézkedések megvalósítását javasolja, például „túlélő tarifák” (lifeline tariffs) bevezetését, amelyekkel elkerülhető legalább az energia-alapszükséglet fedezését illetően a szegényebb, kevesebb energiát fogyasztó felhasználók pénzügyileg hátrányos megkülönböztetése);

40. helyesli az energiaárak emelésének korlátozása érdekében tett erőfeszítéseket, azt a célt tartva szem előtt, hogy fellépjenek az energiaszegénység ellen, valamint a hőenergia árát a fosszilis energiafordozók árszintje alatt tartásuk érdekében, hogy gyorsabban megtörténhessen a hőellátás gáz-, olaj- vagy szénkázánokról a kapcsolt hő- és energiatermelésre vagy a helyi biomasz-égetőművekre, illetve a magas hatékonyságú hőszivattyúkra való átállítása, amelyek mind regionális szinten előállított megújuló energiát hasznosítanak;

41. úgy véli, hogy a tagállamoknak olyan intézkedéseket kellene hozniuk, amelyek a munkügyi adókedvezményekhez hasonlóan az alacsony jövedelműeket mentesítik az energiaadók alól, vagy csak csekély mértékben adóztatják meg őket.

Kelt Brüsszelben, 2014. április 2-án.

a Régiók Bizottsága
elnöke

Ramón Luis VALCÁRCEL SISO